

Adroddiad adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ac Adran Plant a Chefnogi
Teuluoedd ar weithrediad y Polisi Iaith a chyfraniad tuag at wireddu
Strategaeth Iaith Gymraeg 2023 - 2033

Dyddiad	04.06.2025
Adran	Gwasanaethau Cymdeithasol
Awdur	Nia Wyn Evans a Sian Iolen Pritchard

1. Pa bolisiâu a chynlluniau sydd mewn lle o fewn eich adran er mwyn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith? Nodwch y maes blaenoriaeth (blynyddoedd cynnar, dysgu, gwaith a gwasanaeth, y gymuned neu ymchwil a thechnoleg)				
Gweler isod enghreifftiau o sut mae'r Gwasanaeth Cymdeithasol yn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith:				
Polisiâu	a	chynlluniau	strategol	perthnasol
Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 - Mae'r Ddeddf yn rhoi dyletswyddau ar awdurdodau lleol, byrddau iechyd a Gweinidogion Cymru sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt weithio i hyrwyddo llesiant y rhai y mae angen gofal a chymorth arnynt, a gofalmwyr y mae angen cymorth arnynt. Hyn yn sail i holl waith y Gwasanaeth.				
Mwy na geiriau - Cafodd 'Mwy na geiriau: Fframwaith Strategol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol' ei gyhoeddi yn 2016. Dylai camau i fabwysiadu Mwy na geiriau a'i roi ar waith mewn gwasanaethau gofal cymdeithasol a gofal plant helpu i wella ansawdd y gofal a'r canlyniadau ar gyfer pobl sy'n byw mewn gwlad ddwyieithog. Nod Mwy na geiriau yw creu lefel uwch o gydnabyddiaeth ymhlith darparwyr gwasanaethau bod defnyddio'r Gymraeg nid yn unig yn fater o ddewis ond hefyd yn fater o angen i lawer o bobl. Mae gan ddarparwyr gwasanaethau, felly, gyfrifoldeb i ddiwallu'r anghenion hyn.				
Polisi Caffael - Mae Polisi Caffael Cynaliadwy a Strategaeth Caffael eisoes yn bodoli ac yn cynnwys gofynion iaith. Bydd y polisi a'r strategaeth yn cael eu diweddarau yn ystod 2025.				
Cymraeg 2050 – 'Miliwn o siaradwyr' – Mae Strategaeth Cymraeg 2050 Llywodraeth Cymru yn nodi dull hirdymor y Llywodraeth o gyrraedd y targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae tri prif thema, sef 'cynyddu nifer siaradwyr Cymraeg', 'cynyddu defnydd o'r Gymraeg' a 'creu amodau ffafriol'. Rydym yn gweithio yn gyson tuag at geisio hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn unol â Strategaeth Llywodraeth Cymru.				
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 – Mae 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu' yn un o brif nodau llesiant y Ddeddf.				
Cynllun Cydraddoldeb 2024 – 2028 - Pwrpas y cynllun cydraddoldeb yw lleihau anghydraddoldeb rhwng pobl sydd â nodweddion cydraddoldeb a phobl sydd ddim yn rhannu un o'r nodweddion. Mae amcanion y cynllun yn cyffwrdd â phob maes gwaith o fewn y Cyngor, ac yn rhoi fframwaith yn ei le i wella tegwch o fewn y sefydliad ac i sicrhau ein bod yn trin pobl yn ôl anghenion. Mae'r Gymraeg yn ganolog i holl agweddau'r cynllun.				
Polisi Sicrwydd Ansawdd - Mae gwaith ar y gweill i lunio polisi Sicrwydd Ansawdd i'r Adran a fydd yn nodi'r anghenion a disgwyliadau ieithyddol.				
Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg Gwynedd 2022-2032 - Mae Adrannau'r Cyngor, ysgolion a phartneriaid ehangach yn ymrwymo i wireddu holl nodau ac amcanion Cynllun Strategol y Gymraeg				

mewn Addysg ac yn sgil hynny gefnogi strategaeth Llywodraeth Cymru i gyrraedd y nod o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, gan sicrhau bod cyfleoedd ar bob cyfnod ym mywyd unigolyn i ddysgu Cymraeg ac i ddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg. Rydym yn gyfrifol am arwain ar sicrhau darpariaeth addysg feithrin (10 awr yr wythnos i blant tair oed) a darpariaeth gofal plant Dechrau'n Deg (12.5 awr yr wythnos i blant dwy oed).

Prosiectau yng nghynllun y Cyngor

- **Gwynedd Gymraeg** - Mae 'Gwynedd Gymraeg' yn ffrwd gwaith o Gynllun y Cyngor, gyda'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol yn arwain ar brosiectau i 'Hybu defnydd o'r Gymraeg gan drigolion Gwynedd'. Mae'r holl brosiectau dan Strategaeth Iaith Gwynedd 2023 – 2033 yn cyfrannu at y gwaith. Mae gwaith Strategaeth Iaith Gwynedd wedi ei rannu yn 5 maes gweithredu, ac rydym hefyd yn dangos sut mae amcanion ein strategaeth yn cyfrannu at 3 prif faes strategaeth Cymraeg 2050.
- **Ymchwil** - Mae'r Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth yn dadansoddi a rhannu gwybodaeth am sefyllfa'r iaith Gymraeg yn y sir, er mwyn llywio penderfyniadau a pholisïau ar draws y Cyngor gan gynnwys Cynllun y Cyngor.
- **Gwynedd Yfory - Ymestyn cyfleoedd chwarae a chymdeithasu ar gyfer plant a phobl ifanc y sir.**

Mae cyfleoedd chwarae yn bwysig i ddatblygiad plentyn, ag mae'r Uned Blynyddoedd Cynnar yn ariannu darparwyr sydd ar Fframwaith Darparwyr Gweithgareddau i gynnal amrywiaeth o sesiynau chwarae ar draws y Sir, a rhain i gyd yn Gymraeg neu'n ddwy-ieithog.

Mae Trelar Chwarae hefyd yn mynd i leoliadau ar draws y Sir yn ystod gwyliau ysgol i gynnal sesiynau chwarae, am ddim, i blant hyd at 12 oed. Mae staff Meithrinfa Plas Pawb a staff yr Uned yn darparu'r gweithgareddau yn Gymraeg.

- **Gwynedd Llewyrchus - Cadw'r Budd yn Lleol**

Mae prosiect Cadw'r Budd yn Lleol yn ceisio uchafu'r budd lleol a thrwy hyn yn hyrwyddo a datblygu'r iaith.

Mae'r Uned Blynyddoedd Cynnar yn sicrhau bod unrhyw tendrau gofal plant yn mynd i ddarparwyr gofal plant y Sir ymgeisio, gyda holiadur sgiliau Cymraeg yn rhan o'r meini prawf.

Gyda grantiau Llywodraeth rydym yn archebu adnoddau, llyfrau ag ati gan gwmnïau lleol, ag yn annog darparwyr gofal plant i ddefnyddio unrhyw gyllideb grant i archebu gan cwmnïau lleol.

- **Gwynedd Ofalgar** - Sicrhau bod plant, pobl ifanc a'u teuluoedd yn byw bywydau hapus ac yn cyrraedd eu potensial o ran eu haddysg, eu hiechyd a'u lles.

Mae'r gefnogaeth mae'r Uned Blynyddoedd Cynnar yn ei roi i darparwyr gofal plant y Sir yn allweddol i sicrhau gofal ag addysg cynnar o'r safon uchaf.

- **Gwynedd Gymraeg** - Mae 'Gwynedd Gymraeg' yn ffrwd gwaith o Gynllun y Cyngor, gyda'r Uned Blynyddoedd Cynnar yn sicrhau bod y ddarpariaeth Addysg Feithrin (10 awr

yr wythnos i blant tair oed) a darpariaeth gofal plant Dechrau'n Deg (12.5 awr yr wythnos i blant dwy oed) yn trochi'r plant yn y Gymraeg.

- **Gwynedd Werdd** - Mae staff yr Uned Blynnyddoedd Cynnar yn annog darparwyr gofal plant ag Addysg Feithrin i ailgylchu, i beidio archebu adnoddau plastig (un defnydd) i ddefnyddio siopau elusen ar gyfer adnoddau, dodrefn ag unrhyw offer addas sydd ei angen yn y lleoliad.

Blaenoriaeth Gwynedd Ofalgar:

- **Moderneiddio ein hadnoddau gofal i gwrdd ag anghenion y dyfodol**
Byddwn yn moderneiddio ein cartrefi gofal, yn diweddarau ein hadnoddau cymunedol ac yn ehangu'r opsiynau llety sydd ar gael i drigolion Gwynedd.

- **Defnyddio mwy ar dechnoleg i wella gallu trigolion Gwynedd i gael mynediad at gefnogaeth a gofal**
Byddwn yn galluogi pobl Gwynedd i fyw eu bywyd gorau cyn hired a phosib o fewn eu cymunedau'n lleol.

- **Cydweithio gyda Gwasanaethau Iechyd i alluogi pobl i fyw eu bywyd gorau yn y gymuned**

I sicrhau ein bod yn hyrwyddo llesiant unigolion yn llawn, mae'n hollbwysig ein bod yn medru newid ein diwylliant a sicrhau ein bod yn cydweithio'n effeithiol gyda'r Bwrdd Iechyd i ddarparu gwasanaethau gofal ac iechyd cynhwysfawr i'r dyfodol.

- **Datblygu cyfleon hyfforddi a gwaith ar gyfer unigolion sydd angen cefnogaeth**
Byddwn yn hyrwyddo cyfleon hyfforddi a gwaith ar gyfer unigolion sydd angen cefnogaeth.

- **Llechan Lân**
Byddwn yn paratoi dadansoddiad o ddemograffeg Gwynedd; y galw am wasanaeth; ac arferion gorau gwasanaethau cymdeithasol oedolion er mwyn deall ac amlygu y galw am wasanaeth a'r adnoddau cysylltiedig a fydd eu hangen ar gyfer yr ugain mlynedd nesaf.

- **Cefnogi Llesiant Pobl**
Mae rhai trigolion yn ei chael hi'n anodd i ymdopi gyda heriau bywyd ac mae sefyllfa nifer o drigolion wedi gwaethgu yn sgil yr argyfwng costau byw. Mae'r trigolion hyn angen cefnogaeth i ymdopi, i ffynnu, i fod yn ddiogel, ac i gadw'n iach. Mae gennym rwydwaith eang drwy ein cymunedau sy'n helpu ac yn cefnogi trigolion i ymdopi ac yn ymateb i'w hanghenion amrywiol. Mae'r rhwydwaith honno angen cefnogaeth i gynnal yr ymdrech gwirfoddol hwnnw, a byddwn yn gweithio i gryfhau'r gwaith hanfodol yma dros y nesaf.

- **Cynllun Awtistiaeth**
Mae plant, pobl ifanc ac oedolion awtistig yn ei chael hi'n anodd cael y gefnogaeth arbenigol sydd ei hangen arnynt, yn enwedig yn y Gymraeg. Byddwn felly yn gwella'n darpariaeth a'i gwneud hi'n haws i unigolion a'u teuluoedd i drosglwyddo rhwng gwahanol wasanaethau.

- **Datblygu darpariaeth breswyl i blant mewn gofal mewn cartrefi grŵp bychan.**
Rydym am wella profiadau'r plant sydd yn ngofal y Cyngor gydag anghenion dwys a chymhleth, sydd ar hyn o bryd yn gorfod gadael y sir neu Gymru er mwyn cael darpariaeth addas. Byddwn yn datblygu cartrefi preswyl cofrestredig ar gyfer grwpiau bychan o hyd

at ddau o blant fydd yn caniatáu iddynt gael gofal yng Ngwynedd, mynychu ysgolion lleol, a chymryd rhan gyflawn ym mywyd eu cymunedau.

Prosiectau a chynlluniau eraill

Iaith y Blynyddoedd Cynnar

Fframwaith Darparwyr Gweithgareddau - mae rhestr o ddarparwyr sydd ar y Fframwaith hwn wedi cwblhau holiadur sgiliau Cymraeg, ag yn gallu darparu gweithgareddau yn Gymraeg, neu ddwyieithog.

Rhestr Darparwyr Gofal Plant Cymeradwy – mae'r darparwyr gofal plant sydd wedi cymeradwyo wedi cwblhau holiadur sgiliau Cymraeg, ag yn darparu gofal plant yn Gymraeg, neu ddwyieithog. Unrhyw darparwr sydd ddim yn cael eu cymeradwyo oherwydd sgiliau iaith yn cael eu cyfeirio am gefnogaeth:

- [Cynllun CAMAU](#) i annog gweithlu'r sector gofal plant i ddefnyddio a gwella eu sgiliau iaith Gymraeg
- [Cynllun Croesi'r Bont](#) (Mudiad Meithrin) i drochi'r Gymraeg o fewn cylchoedd meithrin a chynyddu pontio ieithyddol gydag ysgolion. Mae 17 lleoliad ar y cynllun ar hyn o bryd.

Iaith Dysgu

Mae sicrhau cyfleoedd dysgu cysylltiedig i waith, megis prentisiaethau, yn gallu bod yn heriol. Mae'r Cyngor yn gweithio gyda darparwyr addysg bellach i ddarparu cyrsiau drwy gyfrwng y Gymraeg, ond mae prentisiaethau gwaith cymdeithasol yn brin yng Nghymru. Mae gwaith yn mynd rhagddo gyda'r Academi Gofal yng Ngwynedd i ddarparu llwybr gyrfa broffesiynol glir, gan gynnwys hyfforddi a chymhwyso drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae'r strategaeth hefyd yn annog mwy o staff y Cyngor i ddysgu'r Gymraeg a gwella eu sgiliau iaith. Ers dechrau 2023, mae 35 aelod staff wedi bod ar gyrsiau iaith, gan gynnwys cyrsiau dysgu'r iaith o'r newydd, cyrsiau cynyddu sgiliau iaith, a chysiau gloywi iaith. Mae rhyddhau amser staff rheng flaen ar gyfer hyfforddiant iaith yn heriol oherwydd heriau recriwtio, ac mae'r Adran Oedolion wedi profi anawsterau wrth geisio darparu cyrsiau Cymraeg i staff mewn cartref preswyl.

Nifer o'r gweithlu sydd wedi cymryd rhan mewn hyfforddiant iaith

■ Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd ■ Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ■ ■

Byddwn yn rhoi mwy o sylw i ddatblygiad sgiliau Cymraeg ymysg y gweithlu, yn enwedig oherwydd heriau recriwtio gweithlu gofal ac arbenigol. Mae'r mater o orfodi hyfforddiant iaith a sicrhau gwelliant o fewn cyfnod penodol wedi cael ei godi mewn cyfarfod o Grŵp Mwy na Geiriau Gwynedd, ac mae trafodaethau'n parhau i benderfynu ar y ffordd ymlaen. Pwysig yw nodi ein bod wedi gwneud penderfyniad ymwybodol i beidio cyflogi staff asiantaethau, gan nad oedd modd sicrhau gweithlu Gymraeg, felly mae'n bwysig ein bod yn rhoi amser digonol i hyfforddiant a chefnogi ein staff i siarad y Gymraeg.

Iaith

y

Gymuned

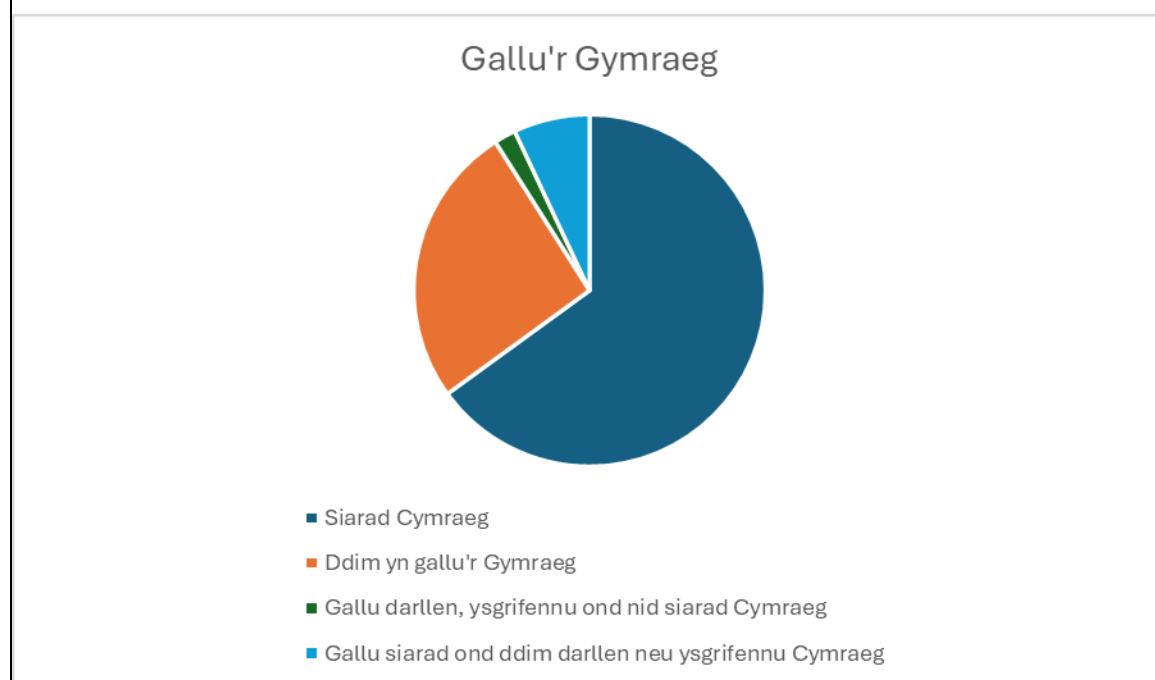
Mae Gwynedd yn sir sy'n enwog am ei chanran uchel o bobl sy'n gallu siarad Cymraeg. Yn ôl Cyfrifiad 2021, roedd 64.3% o'r boblogaeth dros 3 oed yn gallu siarad Cymraeg, sef 73,558 o bobl allan o 114,312. Mae Gwynedd yn cynnwys rhai o gadarnleoedd cryfaf y Gymraeg, felly mae'n hynod bwysig fod Gwasanaethau Cymdeithasol Gwynedd yn gallu ymateb i hynny.

Yn

ôl

Cyfrifiad

2021:

Iaith a Gwaith

Rydym eisoes wedi cyfeirio at yr heriau o safbwynt sgiliau iaith ein gweithlu ac anawsterau recriwtio, a gellid ailymweld â'r un wybodaeth mewn perthynas ag amcanion y strategaeth iaith i fod yn mynd tu hwnt i ofynion Safonau'r Gymraeg gan ganolbwyntio ar gynyddu defnydd er mwyn gallu profi'r angen yn fwy effeithiol. Mae'r gwasanaethau cymdeithasol wedi bod yn rhan o gynllun ymchwil ARFer gan Brifysgol Bangor, sy'n edrych ar sut mae modd dylanwadu ar arferion ieithyddol timau gwaith. Mae cyfathrebu'n ganolog i'r gallu i ddeall anghenion unigolion ac ymateb iddynt. Er bod y timau gwaith cymdeithasol yn hyderus yn eu gallu i ddarparu cefnogaeth drwy gyfrwng y Gymraeg, nid yw mesur llwyddiant yn hawdd. Mae amgylchiadau lle mae'n rhaid i oedolion neu blant gael eu lleoli mewn lleoliadau lle nad oes darpariaeth Gymraeg, ac mae cefnogaeth Gweithwyr Cymdeithasol yn hollbwysig yn y sefyllfaoedd hyn.

Mae'r strategaeth "Mwy na Geiriau" yn bwysig i gryfhau gwasanaethau Cymraeg ym maes iechyd a gofal, gan gynnwys cynnig rhagweithiol i adnabod yr angen am wasanaethau Cymraeg a'u darparu yn ddiofyn. Mae grŵp bychan wedi ei sefydlu i arwain ar y gwaith sy'n deillio o gynllun 5 mlynedd diwedddara'r Llywodraeth yn y maes yma.

Mae'r ddwy Adran, Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ac Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd yn hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg ar y wefan gorfforaethol. Yn ogystal, mae'r gwasanaeth wedi cyfrannu at ymgyrchoedd penodol i hybu defnydd o'r Gymraeg, megis Galw Gofalwyr neu ymgyrch Maethu Cymru.

Rhaid pwysleisio'r angen i gefnogi'r sector breifat i ddefnyddio'r Gymraeg, gan gynnwys cymalau iaith o fewn cytundebau gofal cartref a chytundebau preswyl a nyrsio. Mae'r gwasanaeth wedi dechrau rhoi sylw i gymalau iaith o fewn cytundebau gofal oedolion a plant er mwyn sicrhau eglurder a'u cryfhau i gyd-fynd ag egwyddorion fframwaith "Mwy na Geiriau".

Ymchwil a Thechnoleg

Gwyddom fod darpariaeth technoleg yn y Gymraeg yn gallu creu problem, boed hynny gan nad yw ar gael neu safon yr iaith, ond rhaid nodi pa mor hanfodol ydi technoleg yn ein bywyd dydd i ddydd. Credwn hefyd fod technoleg yn ganolog i ateb yr her o alw cynyddol yn y maes gofal, gweler isod ein prif llif gwaith parthed ag ymchwil a thechnoleg.

1. AskSara:

- Meddalwedd sy'n darparu gwasanaeth therapydd galwedigaethol rhithiol i alluogi oedolion, plant a'u teuluoedd i gael cyngor drwy'n gwefan ar ffyrdd y gallent geisio cynorthwyo eu hunain o ddydd i ddydd.
- Cyflwynwyd y system yng Ngwynedd wedi cydweithio â'r cwmni i gael y Gymraeg i safon da.
- Mae'r system hunan asesu, yn dilyn ein cydweithio â'r cwmni, nawr ar gael yn Gymraeg i bawb drwy Gymru.
- 'Helpu'n Hun' fydd enw'r system yng Ngwynedd.

2. Ap AiDi:

- Ap wedi'i gomisiynu i gefnogi gofalwyr di-dâl a gofalwyr ifanc.
- Mae'r ap yn darparu cerdyn adnabod, gwybodaeth ddefnyddiol, a dangos gostyngiadau mewn siopau lleol i ofalwyr. Law yn llaw a fod yn arf cyswllt â'r ysgol.
- Dyma'r unig ap dwyieithog o'i fath ac o ganlyniad mae trafodaethau'n digwydd ar lefel ranbarthol a chenedlaethol gyda'r bwriad i awdurdodau eraill fabwysiadu'r ap hefyd

3. Teleofal:

- Bydd offer digidol teleofal newydd yn cael ei anfon erbyn Rhagfyr 2025.
- Roedd yn amod cytundebol gyda'r cwmni darparu fod y dechnoleg ar gael drwy'r Gymraeg.
- Rydym fel tîm teleofal yn gweithio gyda'n darparwr offer digidol, Chiptech, i gyfieithu'r côd yn yr unedau teleofal er mwyn cael uned sydd â'r gallu i siarad yn y Gymraeg.
- Mae'r dechnoleg fodern ddiweddaraf sydd yn cael eu datblygu yn y maes gofal yn aml yn cael ei datblygu gan gwmnïau mawr (e.e. Amazon), ac mae galluogi defnydd o'r dechnoleg yma yn y Gymraeg yn her.

4. Grŵp Mwy na Geiriau:

- Rydym yn bwriadu mynd i'r afael â'r anawsterau ieithyddol sy'n bodoli wrth geisio gweithio'n amlddisgyblaethol gyda thimau staff lle mae sgiliau iaith Gymraeg yn amrywio. Bydd trafodaethau gyda Chanolfan Bedwyr, Prifysgol Bangor yn digwydd er mwyn mynd i'r afael â heriau ieithyddol.
- Datblygu 'plug-in' i alluogi gweithwyr proffesiynol i weld fersiwn wedi'i chyfieithu wrth gofnodi ar bas data gofal cymdeithasol.

- Fe grëwyd nifer o fideos Cymraeg a Saesneg er mwyn hyrwyddo'r defnydd o Mwy Na Geiriau'n y gweithlu.

5. Ap Niwro

- Ap rhyngweithiol 'Niwro' ar gyfer unigolion awtistig/ ND, eu teuluoedd, bobl broffesiynol a'r cyhoedd i gael mynediad i wybodaeth, cyngor ag arweiniad.

6. Taliadau Uniongyrchol.

- Fe gymerodd y Gwasanaeth Cymdeithasol gyfrifoldeb am y gwasanaeth yma yn ddiweddar gan felly drawsnewid y gwasanaeth Cymraeg. Er enghraifft, bellach mae bob sgwrs yn cychwyn yn y Gymraeg.

7. Maethu

- Dros y misoedd diwethaf rydym wedi ail edrych ar ddarpariaeth ar gyfer rhieni maeth ac wedi buddsoddi yn y cynnig, law yn llaw â hyn rydym hefyd wedi buddsoddi mewn lleoliadau Maethu yng Ngwynedd yn hytrach na lleoliadau asiant tu allan i Wynedd. Bydd hyn yn arwain at blant Gwynedd yn aros yn eu sir ac yn cael eu meithrin yn y diwylliant Cymreig.

8. Grwpiau Dementia Actif

- Mae gan Dementia Actif bresenoldeb ar draws Gwynedd bellach gan sicrhau sesiynau i bobl yn y Gymraeg. Mae Dementia Actif yn cynnig cyfleoedd gweithgaredd corfforol grŵp i gefnogi ac ehangu ansawdd bywyd pobl sy'n byw gyda dementia, mae'r gweithgareddau yn cynnwys dosbarthiadau ymarfer corff, cynghrair Boccia, gweithgareddau ar-lein a llawer mwy.

9. Mosaic

- Un o'r newidiadau fwyaf blaenllaw a ddaw yn y flwyddyn nesaf i'n gweithlu yw trosglwyddo system cofnodi mewnol y Gwasanaeth o WCCIS i Mosaic.
- Roedd Mosaic yn system oedd ar gael yn genedlaethol yn uniaith Saesneg. Roedd Cyngorau ar draws y ffin yn ei defnyddio eisoes a felly gwyddom am ei llwyddiant ond bu i Gyngor Gwynedd fod yn flaenllaw yn sicrhau fod y system yn mynd i fod ar gael yn y Gymraeg. Bu cryn trafodaethau a gwnaethpwyd yn glir fod rhaid i'r system weithredu'n y Gymraeg cyn y byddem yn cytuno i'w brynu.
- Diolch i'r gwaith yma bydd cyfle i siroedd eraill yng Nghymru'n elwa o'r system yn y Gymraeg.

2. Beth arall sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn codi statws y Gymraeg a sicrhau cyfleoedd i bobl i ddefnyddio'r Gymraeg?

Dros y flwyddyn nesaf bydd gwaith parhaus yn digwydd yn y Gwasanaeth er mwyn codi statws y Gymraeg a sicrhau cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg. Rydym fel Cyngor yn gweithredu yn y man cyntaf yn y Gymraeg, ac mae'n bwysig ein bod ni yn parhau i wneud hynny wrth hefyd bwysleisio'r angen i godi hyder a gallu ein staff yn yr iaith. Yn ogystal, bydd cynnig rhagrithiol i gefnogi staff i wella eu sgiliau cyfathrebu'n ysgrifenedig yn y Gymraeg.

Bydd y Gwasanaeth Cymdeithasol cyfan yn parhau gyda'i hymdrech o baratoi cyfathrebu clir ym mhob maes o'u gwaith, boed hynny ar gyfer y cyhoedd neu ar gyfer staff. Byddwn yn parhau i wneud gwelliannau i'n tudalennau ar wefan gorfforaethol y Cyngor, yn paratoi gwybodaeth gyfredol a chywir

i'n defnyddwyr gwasanaeth a darpar ddefnyddwyr gwasanaeth a bydd hyn oll yn y Gymraeg a'r Saesneg.

Bydd gwelliannau ym myd Teleofal, dan arweiniad yr Adran Fusnes a'r Adran Oedolion, lechyd a Llesiant yn sicr yn codi statws yr iaith. Gyda gwelliannau ar y ffordd cyn ddiwedd y flwyddyn. Rhaid hefyd pwysleisio gwaith gweithwyr Cefnogol Dementia. Maent yn cynnig gwasanaeth a chefnogaeth Cymraeg ar draws y sir. Mae siarad yn eich mamiaith tra'n byw â Dementia yn holl bwysig a gobeithiwn ddatblygu y gwaith yma ym mhellach yn ystod y misoedd sydd i ddod.

Wrth ystyried Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd byddwn yn gobeithio datblygu y prosiect grŵp tai bychan ym mhellach er mwyn cynyddu ein cynnig o lety lleol i blant mewn gofal. Bydd hyn yn codi statws y Gymraeg gan y byddwn yn gallu sicrhau y bydd plant a phobl ifanc ein sir yn cael y cyfle i aros yng Ngwynedd a'i meithrin yn y diwylliant Cymreig.

Yn ail bydd yr Ap Niwro yn cael ei hyrwyddo'n 'mhellach er mwyn rhoi cyfle rhyngweithio i drigolion y Sir a hynny yn y Gymraeg. Mae rhoi cyfleon am wybodaeth o'r fath yn y Gymraeg yn sicr yn codi statws yr iaith.

Wrth ystyried yr Uned Blynnyddoedd Cynnar mae ganddynt lu o weithgareddau i godi statws yr iaith. Yn gyntaf, podlediad Mam, Dad a Magu - cyfres o bodlediadau uniaith Gymraeg er mwyn helpu teuluoedd ar y daith drwy blynnyddoedd cychwynnol ac allweddol plentyndod. Edrych ar gynhyrchu rhagor o bodlediadau ar bynciau nghylch rhai o'r heriau cyffredin mae rhieni i fabis a plant bach yn eu hwynebu.

Yn ail mae'r trelar Chwarae – cynnal rhagor o sesiynau chwarae, am ddim, i plant a theuluoedd yn ystod y gwyliau ysgol. Bydd darparu'r sesiynau yn y Gymraeg yn hybu defnydd o'r iaith. Ceir hefyd hyfforddiant allanol i leoliadau gofal plant- Sgyrsiau mewn ystafelloedd 'break out' ar hyfforddiant yn digwydd drwy gyfrwng y Gymraeg. Hyn oll heb anghofio sgyrsiau gydag ymarferwyr di hyder mewn cynnal sgwrs gydag oedolion mewn lleoliadau yn cael ei cynnal drwy gyfrwng y Gymraeg.

Ar hyn o bryd mae'r adran fusnes yn ymchwilio i adnodd newydd o gasglu data. PERCCI (Person-Centred Community Care Inventory) yn holiadur byr sy'n helpu i fesur ansawdd gofal o safbwynt yr unigolyn sy'n ei dderbyn. Mae'n cynnwys 12 cwestiwn sy'n cael eu sgorio gan yr ymatebydd, ac wedyn mae'r pwyntiau yn cael eu cyfrif i greu sgôr cyffredinol. Mae'r cwestiynau hyn wedi'u cyd-gynllunio gyda phobl sydd â phrofiad uniongyrchol o dderbyn gofal, ac mae o wedi'i brofi'n drylwyr er mwyn sicrhau effeithiolrwydd. Mae hanner yr holiadur yn canolbwyntio ar y gweithwyr gofal sydd wedi bod yn helpu'r unigolyn, tra bod yr hanner arall yn edrych ar y gofal a'r cymorth gyfan. Mae fersiwn Gymraeg ar gael, ac byddem yn falch o allu cynnig y gwasanaeth yma trwy gyfrwng y Gymraeg, a'i ddosbarthu fel bod pawb yn gallu cymryd rhan yn y ffordd sy'n teimlo'n naturiol iddyn nhw.

Yn olaf rydym hefyd wedi sicrhau fod gan bob plentyn sydd yn byw y thu allan i Wynedd neu y thu allan i Gymru eiriolwr Cymraeg. Mae hyn ar gyfer plant mewn gofal maeth neu gofal preswyl. Mae'r gallu i drafod yn y Gymraeg yn holl bwysig a theimlwn fod y ddarpariaeth yma yn ei gwneud hi'n haws i'r plentyn drafod. Yn yr un modd rydym wedi mynnu fod y bwrdd rhanbarthol yn cynnig darpariaeth Cymraeg ar gyfer asesu rhieni. Gwynedd oedd yr unig sir i fynnu cael y ddarpariaeth yma, sydd yn wir esiampl o godi statws yr iaith.

3. Ydy datblygiad technoleg wedi amharu ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg? Os yn berthnasol rhowch enghraifft. Sut ydych chi'n sicrhau nad yw datblygiad technoleg yn effeithio ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg?

Mae Cynllun Digidol y Cyngor yn nodi: 'Mae rhan flaenllaw i'r Gymraeg ym mhob datblygiad digidol, gyda phob datblygiad mewnol yn cael ei wneud yn ddwyieithog, heb eithriad, a'r gosodiad diodyn yn y Gymraeg. Mae priod-le i'r Gymraeg ym mhob datblygiad, ac fe adlewyrchir hyn yn yr Asesiad

Addasrwydd Digidol fydd yn gam gorfodol cyn bod unrhyw un o adrannau'r Cyngor yn caffael system neu wasanaeth digidol'.

Gyda hyn mewn cof rydym fel Gwasanaeth Cymdeithasol yn ceisio sicrhau fod unrhyw dechnoleg yr ydym yn ei ddefnyddio i ddarparu gwasanaethau gofal ar gael yn Gymraeg ond mae hyn yn creu heriau. Yn aml, mae'r dechnoleg ddiweddaraf sydd ar gael yn arbenigol iawn ei natur ac ar gael yn Saesneg yn unig. Rydym yn ceisio cydweithio gyda chwmnïau i ddatblygu yn Gymraeg ond yn ei chael yn anodd ennyn y diddordeb i wneud hynny oni bai fod ffynhonnell ariannol ychwanegol ar gael iddynt. Enghraifft berffaith o hyn yw Magic Notes.

Technoleg sy'n galluogi ni i gymryd cofnodion yw 'Magic notes', ac mae'n defnyddio AI i wrando ar sgwrs asesiad er enghraifft a theipio nodiadau'r gweithiwr cymdeithasol fyny mewn arddull cyson sy'n cyd-fynd efo gofynion y ddeddf. Nid yw'n rwystro ni rhag defnyddio'r Gymraeg fel petai, ond mae safon y Gymraeg yn yr AI tu cefn i'r system wedi golygu nad ydym wedi gallu buddsoddi ynddo, ac o ganlyniad mae'r adran yn methu allan ar fanteision y dechnoleg e.e. arbed oddeutu 40-50% o amser gweinyddol gweithwyr cymdeithasol.

Enghraifft arall yw Meddalwedd 'Blossoms' ar gyfer meithrinfa Plas Pawb – nid oes meddalwedd arbenigol Cymraeg ar gael i ddarparwyr gofal plant. Mae manylion a gwybodaeth yn cael eu cofnodi yn y Gymraeg ond o dan penawdau Saesneg. Rydym wedi annog i'r cwmni sefydlu gwybodaeth am y Cwricwlwm i Gymru ar yr App, hynny wedi digwydd yn ddiweddar.

Rhaid cofio hefyd am hyfforddiant Arbenigol ar lein, mae nifer o gyrsiau arbenigol yn y maes Blynyddoedd Cynnar ond ar gael yn uniaith Saesneg. Rydym yn ceisio goresgyn hyn drwy hyfforddi staff mewnol i gael arbenigedd yn y maes, fel nad oes angen prynu'r gwasanaeth yn y Saesneg yn y dyfodol.

Er hyn, gobeithiwn weithio ar hyn yn ystod y flwyddyn nesaf yn y gobaith y gallwn oresgyn y problemau ieithyddol.

4. Sut ydych chi'n cadw cofnod o'r bobl sy'n defnyddio eich gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg? Allwch chi rannu data perthnasol? Unrhyw ddata arall perthnasol

Gwyddwn diolch i'r Cyfrifiad yng Nghymru (2021) fod canran uchaf o bobl, tair oed a hŷn, sy'n gallu siarad Cymraeg yn byw yng ngogledd-orllewin Cymru, gyda 64.4% yng Ngwynedd. Dyma'r trigolion yr ydym ni yn wasanaethau. Mae rhan helaeth o Weithiwr Cymdeithasol yn siarad Cymraeg, yn unol a gofynion swyddi Cyngor Gwynedd, ac felly mae modd i'n defnyddwyr gwasanaeth dderbyn gwasanaeth drwy eu iaith dewisol.

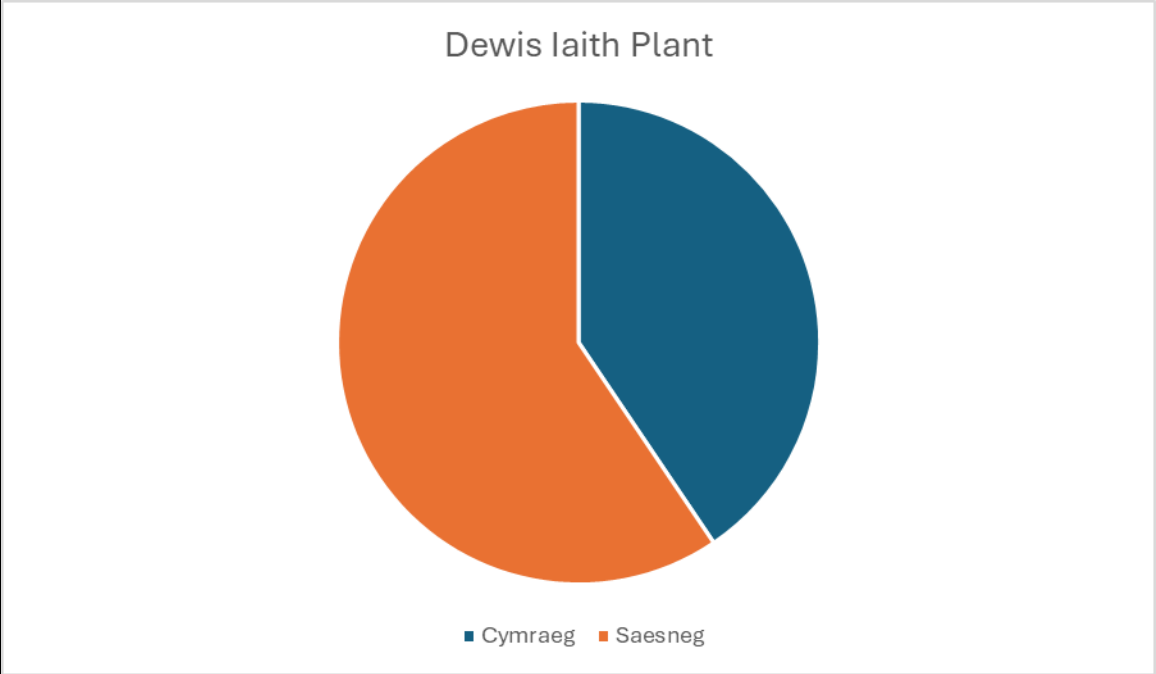
Oedolion, Iechyd a Llesiant:

Yn ystod asesiad cychwynnol gyda'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant bydd defnyddiwr gwasanaeth yn cael y cyfle i lenwi dogfen 'Beth sy'n bwysig?'. Yn y ddogfen hon bydd y defnyddiwr gwasanaeth yn nodi ffafriaeth iaith, yn ogystal a gofyn os wnaeth yr gweithiwr/asesydd gychwyn y sgwrs yn y Gymraeg. Mae cyfle hefyd i egluro y rhesymau dros beidio cynnal yr asesiad drwy gyfrwng y Gymraeg. Caiff y wybodaeth yma ei gadw ar ffeil yr unigolyn.

Rydym wedi adolygu ac addasu ein ffurflen asesu yn ddiweddar i gryfhau ein gallu i gofnodi dewis iaith a sicrhau cydymffurfiaeth a gofynion Mwy na Geiriau

Plant a Chefnogi Teuluoedd:

Yn yr un modd mae Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd yn gweithredu. Ceir y wybodaeth yma ei gasglu yn ystod yr asesiad cychwynnol. Mae’r Cyfrifiad Plant blynyddol ar gyfer 2023/24 yn nodi bod 330 o blant (3 oed drosodd) wedi dewis Cymraeg fel eu iaith dewisol allan o 814 (41%).

Mae’r Uned Blynyddoedd Cynnar yn gweithredu ychydig yn wahanol. Ceir llinell ffôn genedlaethol sydd yn Cynnig Gofal Plant Cymru. Maent yn ymateb i alwadau ffôn gan rieni a darparwyr gofal plant ar draws Gwynedd, Môn a Chonwy. Yn ystod y 60 diwrnod olaf mae 122 o alwadau ar y llinell gymorth Cymraeg, a 331 ar y llinell gymorth Saesneg. O’r rhai sydd yn galw ar y llinell gymorth Saesneg, mae tua 50% yn siarad Cymraeg unwaith maent yn deall bod y swyddog sydd wedi ateb yn siaradwr Cymraeg.

Ceir hefyd Dechrau’n Deg a Gofal Plant 2 Oed – mae'r gwasanaethau yma yn cael ei ddarparu yn y Gymraeg yn unol â pholisi iaith Cyngor Gwynedd. Erbyn hyn gyda ehangiad y ddarpariaeth, mae yna ddau leoliad yn darparu gwasanaeth yn ddwy-ieithog.

Yna mae Gwybodaeth i Deuluoedd – mae’r tîm Gwybodaeth i Deuluoedd yn cadw ystadegau fel cofnod o’r dewis ieithyddol gan ymholwyr. Yn y flwyddyn 2024-25 derbyniwyd 196 ymholiad a dewisodd 56% ohonynt yr opsiwn i gyfathrebu drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae 39% o ymwelwyr i dudalen wefan Teulu Gwynedd wedi dewis yr opsiwn Gymraeg.

Mae’r tîm cefnogi teuluoedd yn cynnig gefnogaeth i deuluoedd yn y maes rhiantu, ymddygiad, a iaith a chwarae. Yn y flwyddyn 2024-25 derbyniodd 52% o’r teuluoedd y gefnogaeth drwy gyfrwng y Gymraeg.

5. Beth yw sgiliau iaith eich staff?

Ar draws y gwasanaethau cymdeithasol, mae oddeutu 1,600 o staff, gweler isod ddata parthed eu sgiliau iaith. Noder fod y data'n gywir ar 31.03.25.

OEDOLION, IECHYD A LLESIANT

Wedi cael asesiad iaith	1045 93.6%
Wedi cwblhau'r hunanasesiad iaith	1010 90.5%
Cyrraedd dynodiadau iaith y swydd	844 81%
Ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith y swydd	201 19%

PLANT A CHEFNOGI TEULUOEDD

Wedi cael asesiad iaith	443 88.8%
Wedi cwblhau'r hunanasesiad iaith	413 82.8%
Cyrraedd dynodiadau iaith y swydd	415 94%
Ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith y swydd	28 6%

6.Rhowch enghreifftiau o unrhyw rwystrau, cwynion a chanmoliaeth sy'n gysylltiedig gyda darparu a hyrwyddo gwasanaethau cyfrwng Cymraeg.

Rhwystrau

1. Heriau

Recriwtio

- Fel soniwyd eisoes, anhawster recriwtio gweithlu gofal sy'n cyrraedd gofynion iaith y swydd, yn enwedig mewn rhai ardaloedd. Problemau penodol i recriwtio ym maes therapi galwedigaethol, gan orfodi penodi therapyddion di-Gymraeg.

Mae sefydlu'r Academi Gofal yn cynorthwyo gyda'r gwaith o oresgyn y problemau hyn, gan y bydd y Gymraeg ac egwyddor y cynnig rhagweithiol yn ganolog i'r datblygiadau hyn. Mae Cynllun Gweithlu wedi ei ddatblygu ar draws y ddwy adran. Mae'r cynllun yn cynnwys:

- Ymgyrchoedd Recriwtio:** Deunydd hyrwyddo, fideos, ymgyrchoedd cyfryngau cymdeithasol parhaus yn galw am ofalwyr ac yn hyrwyddo'r maes.
- Gweithdai Cynllunio'r Gweithlu:** Cynnal gweithdai gyda gwasanaethau.
- Cydweithio gydag Adnoddau Dynol:** Gwefan newydd swyddi'r Cyngor ac ar drefniadau cyfweiliadau gadael.

2. Darpariaethau

Gofal

Mae cyfyngiadau wrth sicrhau lleoliad gofal dwys i blant neu oedolion ag Anableddau

Dysgu, ac yn aml mae rhaid mynd y thu allan i'r sir. Fel soniwyd, mae yna brosiectau wedi eu hadnabod fel rhan o Gynllun Cyngor Gwynedd 2023-28 i fynd i'r afael â'r diffyg darpariaeth yma yng Ngwynedd:

- **Datblygu darpariaeth breswyl i blant:** Cartrefi grŵp bychan cofrestredig ar gyfer hyd at ddau o blant, gan ganiatáu iddynt gael gofal yng Ngwynedd, mynychu ysgolion lleol, a chymryd rhan ym mywyd eu cymunedau.
- **Tai â Chefnogaeth yn y Gymuned:** Isafswm o 6 tŷ newydd ar hyd a lled y sir i gynnig cartrefi gofal addas a diogel i unigolion ag Anableddau Dysgu. Blaenoriaethu unigolion sydd wedi eu lleoli yn all-sirol i ddychwelyd i Wynedd os ydynt yn dymuno.

3. **Troseddwyr Ifanc**

Yn yr un modd rydym hefyd yn bryderus am anghenion ieithyddol troseddwyr ifanc sydd yn derbyn dedfryd o garchar. Gan y golygai hyn fod troseddwyr ifanc wedi'u lleoli yn Lloegr oherwydd diffyg darpariaeth addas yng Ngogledd Cymru, gan wanhau cysylltiad gyda'u teulu, iaith, a diwylliant. Mae'n fater pryder ac mae wedi'i uchafu i Lywodraeth Cymru ers blyneddau, ond mae'r sefyllfa yn parhau yr un fath, gan roi pobl ifanc o Wynedd dan anfantais.

Cysur mawr yw'r gwaith caled y Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuencid, gan na fu i unrhyw un dderbyn dedfryd o garchar ers Mehefin, 2023 a dim ond 1 esiamp o garcharu sydd wedi bod yn ystod y pedair blynedd diwethaf.

4. **Gweithio gyda partneriaid**

Mae cynnal gwasanaethau integredig ar y cyd â'r Bwrdd Iechyd yn creu heriau i ni yn ieithyddol gan fod nifer o'r cyfarfodydd yn cychwyn yn Saesneg. Rydym yn ymdrechu i ddylanwadu, er enghraifft drwy bwyso i sicrhau darpariaeth cyfieithu ar y pryd mewn cyfarfodydd fwy ffurfiol. Mae'r un peth yn wir wrth i ni fynychu cyfarfodydd rhanbarthol a chenedlaethol yn y maes. Nid yw nifer o'n partneriaid yn cynnig darpariaeth gyfieithu, yn enwedig mewn cyfarfodydd rhithiol ac mae'n rhaid i ni ofyn a phwyso yn aml am y gallu i gyfrannu'n Gymraeg.

Mae gweithio gyda'r Llywodraeth hefyd yn cynnig rhwystrau o ran diffyg cyfieithu dogfennau yn gywir i'r Gymraeg ac anghysondeb rhwng y Gymraeg a Saesneg.

5. **Cydweithio gyda Cyfathrebu mewnol i hyrwyddo 'Mwy na geiriau (TikTok)**

Gall gweithio gyda tîm cyfathrebu mewnol ar faterion sy'n ymwneud â diogelwch data heriau am sawl rheswm. Mae risgiau technegol a'r agweddau cyfreithiol sy'n ymwneud â diogelu gwybodaeth sensitif. Mae pwysau sylweddol ar y cyngor i beidio a thorri rheoliadau fel GDPR.

Wrth ystyried platfformau fel TikTok, mae'r risgiau'n cynyddu. Mae TikTok wedi bod dan archwiliad rhyngwladol oherwydd pryderon ynghylch sut mae'n trin data personol, gallai hynny arwain at dor-ddata neu achosion o rannu gwybodaeth sensitif heb ganiatâd. Er ein rhwystredigaeth o fethu rhannu cynnwys digidol megis fideos 'Mwy na geiriau i hyrwyddo'r Gymraeg yn y gweithlu, mae'n hanfodol fod cyfathrebiadau mewnol yn cael eu rheoli'n ofalus iawn er mwyn ddiogelwch y sefydliad.

Cwynion a chanmoliaethau

Mae darparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg yn rhan annatod o sicrhau bod defnyddwyr gwasanaeth yn gallu defnyddio eu hiaith ddewisol, mae enghreifftiau diweddar o gwynion nodweddiadol gan ddefnyddwyr wedi amlygu dwy enghraifft o ddiffyg staff i gyfathrebu trwy gyfrwng y Gymraeg. Anfonwyd ymddiheuriadau a dysgwyd gwersi o hyn.